

Hieruit wordt die geestdrift geboren, zonder welke nimmer iets uitmuntends werd tot stand gebracht. Zijn ogen glinsterden van dankbare geestdrift.

De dichter raakt hier in vervoering. In de vervoering harer vreugde omhelsde zij hem.

453. GEEUWEN, GAPEN.

De mond wijd openen.

Geeuwen is onwillekeurig de mond openen, als uiting van lusteloosheid, luiheid of verveling. Het wordt meer gebruikt in de kiesere spreek- en schrijftaal, en dus zonder de ongunstige opvatting van *gapen*.

Gapen heeft dezelfde betekenis als *geeuwen*, maar drukt bovendien de bijgedachte uit, dat de mond bijzonder wijd en dus op enigszins onbetamelijke wijze geopend wordt. Het kan ook zijn oorzaak hebben in honger of domme nieuwsgierigheid. *Gapen* is meer alle-daags en gemeenzamer dan *geeuwen*.

Een onbeschaafd mens weerhoudt zich niet van in gezelschap van anderen te *gapen*, de beschaafde tracht zijn *geeuwen* te bedwingen.

Ik had nauwelijks vijf en twintig bladzijden in dat boek gelezen, of ik begon te geeuwen. Zijn broeder, die op de sofa neerlas, zenuwachtig geuude en zich de armen rekte.

Het duurde een geruime tijd eer deze enig bewijs van leven gaf; eindelijk begon hij geweldig te gapen. De dorpelingen bleven ons gapend nazien.

454. GEGOED, WELGESTELD, BEMIDDELD, RIJK, VERMOGEND.

Veel geld of goed bezittend.

Gegoed is hij, die met aardse goederen is bedeed, die een redelijk vermogen bezit.

Welgesteld drukt dezelfde gedachte uit, maar is iets sterker. Bemiddeld is hij, die over geldmiddelen beschikt, vooral de nodige middelen om ruim te leven.

Rijk zegt men van hem, die veel geld en goed bezit.

Vermogend is hij, die door zijn rijkdom, macht en invloed heeft. *Het eenvoudige gewaad van een landedelman of gegoede pachter. Ik ben niet gegoed, om de druk zelf te bekostigen.*

Het zijn welgestelde mensen. Een welgesteld koopman.

Zij was bemiddeld genoeg om in haar stand te blijven leven. De omstandigheid dat oom nogal bemiddeld is, lokte reeds menig jongeling aan.

Een rijke, oude, achtenswaardige jood. Al slapende wordt men niet rijk.

Een zeer vermogend man.

455. GEHECHT, VERKLEefd, VERKNOCHT.

Door liefde of genegenheid aan een ander verbonden.

Gehecht is het zwakst en heeft daardoor een ruimere betekenis; het geldt zowel van de band der liefde als van die der vriendschap of warme genegenheid, die iemand aan een ander verbindt. Het geeft te kennen, dat men niet gaarne zou gescheiden worden van de persoon of de zaak, waaraan men gehecht is, daar die scheiding een smartelijk gevoel zou doen ontstaan.

Verkleefd geeft een engere band te kennen: hierbij staat de trouw of standvastigheid op de voorgrond, waarmede men een ander

aankleeft en aanhangt; het onderstelt altijd, dat de persoon, wie iemand aankleeft, zijn meerdere is.

Verknocht onderscheidt zich van *gehecht* alleen door de sterkere opvatting; het geeft de engste band te kennen, waarmede een persoon zich aan een ander verbonden gevoelt en onderstelt, dat de liefde bijzonder sterk en innig is en een nauwe band van trouw vormt, die niet gemakkelijk kan verbroken worden.

De kinderen zijn zo aan u gehecht. Haar kennen, en aan haar gehecht raken, is hetzelfde. Die jongen was zeer gehecht aan zijn leraar.

Het volk gevoelde zich verkleefd aan zijn vorst.

Een verknocht aanhanger. Het gehele volk is verknocht aan ons vorstenhuis.

456. GEHEIM, HEIMELIJK.

Wat voor anderen verborgen moet blijven.

Geheim is datgene, wat met opzet verborgen wordt gehouden en alleen aan de betrokken personen bekend is.

Heimelijk ziet meer op de wijze waarop of de middelen waarmee men iets geheim houdt.

Spreek er met niemand over: de zaak moet geheim blijven. Hij gaf zijn dienaars een geheime wenk om te vertrekken.

Hij sloop heimelijk de kamer uit. Zich heimelijk uit de voeten maken

457. GELDEN, KOSTEN.

Gelden ziet op de prijs (marktprijs, eenheidsprijs) die iets waard is of opbrengt.

Kosten duidt meer op hetgeen men er voor betaalt, hetzij boven of beneden de marktprijs.

Het brood, dat niet meer dan drie frank mocht gelden, kostte er thans twintig. De koffie geldt tegenwoordig 90 fr. per Kg.

Deze koffie kost mij slechts 75 fr. per Kg. Dit boek kost 100 fr. Dat zal hem zijn gezondheid kosten.

458. GELDSTUK, MUNTSTUK.

Gemunt stuk metaal, dat een vastgestelde waarde heeft.

Bij geldstuk denkt men hoofdzakelijk aan de waarde.

Bij muntstuk denkt men vooral aan het feit dat het een stempel draagt.

Ieder van hen had een zeker aantal zilveren geldstukken voor zich liggen. Het geldstuk, dat hij haar in de hand stopte, maakte een einde aan de woordentwist.

Hij stak de hand in de zak en haalde er een zilveren muntstuk uit. Dat klein, rond, geel muntstukje behelsde zovele beloften van genot.

459. GELEERD, DOORWROCHT.

Geleerd, blijken dragende van de uitgebreide belesenheid en kennis van de schrijver of spreker.

Doorwrocht is in alle onderdelen grondig bewerkt en bestudeerd. Het is sterker dan *geleerd*, wanneer het gaat om een werk, een verhandeling, een rede: deze is dan niet alleen rijk aan inhoud, maar ook meesterlijk van vorm.

Het geleerde opstel van uw vriend. Die legende werd in 1795 nog in een geleerd betoog, uitgegeven door de Koninklijke Akademie van Sevilla, onbetwistbaar waar verklaard.

Gij zult wel zo vriendelijk zijn ons gekeuvel niet te houden voor een

Synoniemen



VOORBERICHT

Synoniemen zijn niet alleen gelijkbetekenende woorden, die elkaar volkomen dekken en dan ook in alle omstandigheden onverschillig kunnen gebruikt worden, maar vooral zinverwante woorden, d. w. z. woorden die veel overeenkomst hebben in de betekenis, die ook wel een hoofdbegrip met elkander gemeen hebben, maar die zich toch door een grotere of kleinere wijziging der betekenis onderscheiden, zodat men niet het ene woord voor het andere kan gebruiken.

Slechts zelden drukken twee woorden volkomen dezelfde gedachte uit en men zal dus begrijpen, dat de kennis van de synoniemen een belangrijk onderdeel vormt van de taalstudie, met het oog op het juist en van pas gebruiken van de woorden.

Nochtans zijn in onze taal slechts weinig werken hierover verschenen. De belangrijkste uitgaven op dit gebied waren het thans verouderde « Woordenboek der Nederlandsche Synoniemen » door Weiland en Landré ('s Gravenhage, 1821) en het « Handwoordenboek van Nederlandsche synoniemen » door J. Hendriks (Tiel, 1883), dat beknopt maar duidelijk een groot aantal synoniemen behandelt.

Bij de samenstelling van dit werk hebben wij dit laatste dan ook vaak geraadpleegd, evenals het groot Nederlands Woordenboek door de Vries en te Winkel, dat de juiste betekenis der woorden in al hun schakeringen weergeeft.

Wij zijn er ons wel van bewust, dat een werk als dit onvolledig en onvolmaakt is, maar hopen toch eenmaal de volledigheid te benaderen. Daarom doen wij een beroep op de gebruikers van dit werk, om ons hun opmerkingen te willen medelen, opdat in een latere druk eventuele aanvullingen en verbeteringen kunnen opgenomen worden.



J. CAUBERGHE

nederlandse taalschat

NEDERLANDSE TAALSCHAT

SPREEKWOORDEN
SPREEKWIJZEN
SYNONIEMEN
CITATEN



BREPOLS

BREPOLS